

OBOWIĄZEK SZKOLNY W UNII EUROPEJSKIEJ

DOBROMIR DZIEWULAK

ABSTRACT

The article reviews and compares the length of compulsory schooling in all education systems of EU member states. The author outlines the history of compulsory education and gives descriptions of terms related to compulsory schooling, schooling duty and scholarisation. He concludes with recent trends in EU compulsory education.

KRÓTKA HISTORIA OBOWIĄZKU SZKOLNEGO

Pierwsze administracyjne próby wprowadzenia obowiązku szkolnego można odnaleźć w Europie w prawodawstwie Księstw Weimarskiego (1619 r.), Gotajskiego (1642 r.) i Brandenburgii (1698 r.). W Księstwie Oleśnickim, w 1683 r. próbę wprowadzenia przymusu szkolnego dla dzieci w wieku od 6 do 9 lat podjęto publikując „Książęcy oleśnicki statut niemieckich szkół miejskich i wiejskich” (niem. *Fuerstlich Oelsnische deutsche Stadt und Landschulordnung*)¹. W Prusach w 1717 r. król Fryderyk Wilhelm I Hohenzollern wydał nakaz uczęszczania do szkół elementarnych dla wszystkich dzieci w całym kraju. W Danii w 1739 r. Chrystian VI Oldenburg wprowadził powszechny obowiązek uczęszczania do szkół podstawowych, jednak nakaz ten nie był respektowany.

Tak więc pierwsze koncepcje wprowadzenia obowiązku szkolnego sięgają XVII w., jednakże wszystkie próby wprowadzenia go przed Wielką Rewolucją Francuską 1789 r. udawały się jedynie częściowo lub były zawieszane m.in. z powodu braku realnych możliwości realizacji (np. brak infrastruktury szkolnej). Sytuacja uległa zmianie wraz ze zmianami ustrojowymi

i technologicznymi wieku pary. Od początków XIX w. przymus szkolny został wprowadzony na stałe do większości systemów prawnych: 1819 r. – Prusy, 1869 r. – Austria, 1872 r. – Japonia, 1876 r. – Wielka Brytania, 1882 r. – Francja, od 1848 r. do 1918 r. – USA, 1900 r. – Holandia, 1930 r. – ZSRR).

W Polsce wprowadzenie obowiązku szkolnego postulował już w 1555 r. Andrzej Frycz Modrzewski w dziele *O naprawie Rzeczypospolitej* (księga *O szkole*), jednak odpowiednie ustawodawstwo nadeszło dopiero pod zaborami. Udało się go wprowadzić zaborcom w 1825 r. w Wielkopolsce i na Pomorzu, a w 1873 r. w Galicji. W niepodległej Polsce pierwszy siedmioletni obowiązek szkolny wprowadzony został dekretem Naczelnika Państwa w 1919 r., a następnie ugruntowany na podstawie Ustawy z 1922 r. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół powszechnych. Ostatecznie siedmioletni obowiązek szkolny stał się bazą ustroju szkolnego II Rzeczypospolitej za sprawą reformy szkolnej z roku 1932 (jej zasady obowiązywały do 1948 r.) opracowanej przez Janusza Jędrzejewicza, ówczesnego Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Reforma usankcjonowana ustawą szkolną z 11 marca 1932 r. ujednotaczała w znacznym stopniu cały system szkolny oraz ustanawiała powszechny obowiązek szkolny na szczeblu szkoły powszechnej (odpowiednik dzisiejszej szkoły podstawowej).

¹ http://www.olesnica.org/Z_przeslosci_olesnickiego_szkolnictwa.htm

PODSTAWOWE POJĘCIA

OBOWIĄZEK SZKOLNY

Obowiązek szkolny to przymus pobierania nauki w szkole od określonego wieku, przez określoną liczbę lat (zazwyczaj do ukończenia określonego roku życia – np. do pełnoletności) oraz w określonym zakresie i czasie. Są nim obciążeni rodzice lub prawni opiekunowie dziecka.

OBOWIĄZEK NAUKI

W niektórych ustrojach szkolnych obok obowiązku szkolnego występuje także pojęcie **obowiązku nauki** (lub nauczania), który określa przymus pobierania nauki (w szkole lub poza nią) do określonego przez prawo wieku. Obowiązek szkolny, o którym tu mowa często nazywa się dla potrzeb opisu ustroju szkolnego – kształceniem obowiązkowym w pełnym wymiarze, a obowiązek nauki – kształceniem obowiązkowym w niepełnym wymiarze.

SZKOŁA OBOWIĄZKOWA

Innym zagadnieniem łączącym się z tematyką obowiązku szkolnego jest pojęcie szkoły obowiązkowej. **Szkoła obowiązkowa** to cykl kształcenia, który obowiązkowo należy ukończyć nawet jeśli uczeń nie podlega już obowiązkowi szkolnemu, gdyż np. osiągnął pełnoletność.

MIARA POWSZECHNOŚCI NAUCZANIA

W polityce oświatowej do określania miary powszechności nauczania służą współczynniki skolaryzacji brutto i netto. **Współczynnik skolaryzacji brutto** jest to miara określająca relację liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym szczeblu kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 grudnia) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania (np. współczynnik skolaryzacji brutto dla poziomu polskiej szkoły podstawowej wylicza się dzieląc liczbę wszystkich uczniów szkół podstawowych bez względu na wiek na początku danego roku szkolnego przez liczbę ludności wieku 7–12 lat (wiek przypisany do tego poziomu) według stanu w dniu 31 grudnia tego samego roku; wynik podawany jest w ujęciu procentowym). **Współczynnik skolaryzacji netto** to miara określająca relację liczby osób (w danej grupie wieku) uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan w dniu 31 grudnia) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania (np. współczynnik skolaryzacji netto dla poziomu polskiej szkoły podstawowej wylicza się dzieląc liczbę uczniów szkół podstawowych na początku danego roku szkolnego w wieku 7–12 lat (wiek przypisany do tego poziomu) przez liczbę ludności wieku 7–12 lat według stanu w dniu 31 grudnia tego samego roku; wynik podawany jest w ujęciu procentowym).

Chcąc zatem uzyskać informację na temat realizacji obowiązku szkolnego, czyli pobierania nauki przez uczniów w określonym wieku, należy określić współczynnik skolaryza-

cji netto dla określonego poziomu nauczania. W przypadku obowiązku szkolnego, który najczęściej obejmuje dwa poziomy nauczania można wskazać odpowiedni współczynnik skolaryzacji dla szkolnictwa podstawowego i średniego.

W ustrojach edukacyjnych państw Unii Europejskiej obowiązek szkolny różni się wiekiem rozpoczęcia obowiązkowego cyklu kształcenia oraz długością jego trwania na poszczególnych szczeblach kształcenia, na których obowiązek taki jest obligatoryjny. Współczynnik skolaryzacji netto wskazuje, że w latach 2000–2006 obowiązek szkolny w wybranych krajach UE realizowany był na szczeblu szkolnictwa podstawowego na poziomie od 96% do prawie 100%² (w Polsce w roku szkolnym 2006/2007 wynosił 97,6%³), a na szczeblu szkolnictwa średniego oscylował na poziomie od 88% do prawie 100%⁴ (w Polsce w r. szk. 2006/2007 wynosił 95,6%⁵) w zależności od kraju.

OBOWIĄZEK SZKOLNY W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ⁶

POLSKA

Obowiązek nauki i obowiązek szkolny reguluje w Polsce ustawa zasadnicza i ustawa o systemie oświaty.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. w rozdziale II „Wolności prawa i obowiązki człowieka i obywatela” w art. 70 stwierdza: „1. Każdy ma prawo do nauki. Nauka do 18 roku życia jest obowiązkowa. Sposób wykonywania obowiązku szkolnego określa ustawa”⁷.

Formy spełniania obowiązku szkolnego reguluje Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁸ oraz Ustawa z dnia 19 marca 2009 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw⁹. Czytamy w niej w art. 15 ust. 2: „Obowiązek szkolny dziecka rozpoczyna się z początkiem roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 6 lat, oraz trwa do ukończenia gimnazjum, nie dłużej jednak niż do ukończenia 18 roku życia.”

Ustawa określiła też możliwość wcześniejszego rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej jeżeli rodzice dziecka wystąpią z takim wnioskiem. Naukę w szkole odstawowej może rozpocząć dziecko, które w danym roku kalendarzowym kończy 5 rok życia, jeżeli wykazuje psychofizyczną dojrzałość do podjęcia nauki szkolnej. Decyzję o wcześniejszym przyjęciu dziecka do szkoły podstawowej podejmuje dyrektor szkoły po zasięgnięciu opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej natomiast decyzję w sprawie odroczenia obowiązku szkolnego podejmuje dyrektor publicznej szkoły podstawowej, w obwodzie której dziecko mieszka, po zasięgnięciu opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej.

W Polsce mamy zatem do czynienia z ustawową realizacją dwóch obowiązków:

² *The State of the World's Children 2008*, Unicef 2008.

³ *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2007/2008*, Zakład Wydawnictw Statystycznych, 2008, s. 33.

⁴ Tamże.

⁵ Tamże.

⁶ Na podstawie materiałów Eurydice – <http://www.eurydice.org.pl>

⁷ <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>.

⁸ Dz.U. z 2004 r. nr 256, poz. 2572 ze zm.

⁹ Dz.U. z 7 kwietnia 2009 nr 56, poz. 458.

- ustawowym 10-letnim obowiązkiem szkolnym trwającym od 6 do 16 roku życia (obejmującym szkołę podstawową i gimnazjum) oraz
- konstytucyjnym obowiązkiem nauki trwającym do 18 roku życia.

Obowiązek szkolny spełnia się więc przez uczęszczanie do szkoły podstawowej i gimnazjum, publicznych albo niepublicznych, a po ukończeniu gimnazjum podlega się obowiązkowi nauki, który spełnia się przez:

- uczęszczanie do publicznej lub niepublicznej szkoły ponadgimnazjalnej,
- uczęszczanie na zajęcia realizowane w formach pozaszkolnych w placówkach publicznych i niepublicznych posiadających odpowiednią akredytację (szkoły dla dorosłych, placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego, ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego),
- uczęszczanie na zajęcia realizowane w ramach działalności oświatowej prowadzonej przez osoby prawne lub fizyczne,
- realizowanie przygotowania zawodowego u pracodawcy.

Uczeń, który ukończył szkołę ponadgimnazjalną przed ukończeniem 18 roku życia, może również spełniać obowiązek nauki przez uczęszczanie do szkoły wyższej.

AUSTRIA

Obowiązek szkolny trwa 9 lat i rozpoczyna się w 6 roku życia. Sześć lat kształcenia objęte obowiązkiem szkolnym to:

1. Szkoła podstawowa (*Volksschule lub Grundschule*) – wiek: 6–10 lat.
2. Szkoła średnia I stopnia – wiek: 10–14 lat:
 - szkoła podstawowa – poziom wyższy (*Volksschule*),
 - szkoła ogólnokształcąca średnia I stopnia – (*Hauptschule*),
 - szkoła ogólnokształcąca średnia o profilu akademickim – pierwszy stopień (*Allgemein bildende höhere Schule*).
3. Klasa IX – wiek: od 14 roku życia
 - szkoła politechniczna prowadząca wstępne roczne kształcenie zawodowe; tzw. rok przedzawodowy (*Polytechnische Schule*) lub dowolna inna szkoła średnia II stopnia.

Dzieci rozpoczynające naukę w szkole podstawowej muszą ukończyć 6 rok życia do 1 września roku, w którym rozpoczynają I klasę. Dzieci urodzone pomiędzy 1 września i 31 grudnia mogą rozpocząć naukę wcześniej, jeżeli są dostatecznie dojrzałe umysłowo i fizycznie. Przejście do szkoły średniej I stopnia wymaga ukończenia z pozytywnymi ocenami IV klasy szkoły podstawowej. Do *Allgemein bildende höhere Schule* przyjmuje się na podstawie wyników w nauce lub wyników sprawdzianu wstępnego. Kształcenie obowiązkowe jest bezpłatne we wszystkich szkołach, z wyjątkiem szkół prywatnych.

BELGIA

Szkolnictwo w Belgii odzwierciedla strukturę narodowo-językową państwa, w której istnieje podział na francuskojęzycznych

Walonów, flamandzkojęzycznych Flamandów i mniejszość niemieckojęzyczną. Każda z tych grup ma zapewniony autonomiczny system kształcenia. Wspólnota flamandzka, Wspólnota francuska i Wspólnota niemieckojęzyczna posiadają niezależne władze oświatowe – w tym odrębnych ministrów oświaty.

WSPÓLNOTA FLAMANDZKA (JĘZYK HOLENDERSKI)

W obszarze Wspólnoty flamandzkiej obowiązek szkolny trwa 9 lat i rozpoczyna się w 6 roku życia. Następnie uczniowie objęci są ustawowym obowiązkiem nauczania do czasu ukończenia 18 lat.

Sześć lat kształcenia objęte obowiązkiem szkolnym to:

1. Szkoła podstawowa (*Basis onderwijs*) – wiek: 6–12 lat.
2. Szkoła średnia (*Secundair onderwijs*) – wiek: 12–16 lub do 18 lat.

Naukę w szkole podstawowej rozpoczyna się na ogół w wieku tego roku, w którym przypadają szóste urodziny dziecka. Nie obowiązują specjalne kryteria przyjęć. Do szkoły średniej przyjmuje się przeważnie dzieci w wieku 12 lat, a warunkiem przyjęcia jest w większości przypadków posiadanie świadectwa ukończenia szkoły podstawowej (*Getuigschrift basisonderwijs*). Kształcenie obowiązkowe jest bezpłatne.

WSPÓLNOTA FRANCUSKA (JĘZYK FRANCUSKI)

W obszarze Wspólnoty francuskiej nauka jest obowiązkowa w wieku od 6 do 18 lat. Każda osoba niepełnoletnia kształci się więc obowiązkowo przez 12 lat. Na ten obowiązek składa się obowiązek szkolny, który wynosi 9 lat oraz 3-letni obowiązek nauczania. Obowiązek szkolny, czyli kształcenie obowiązkowe w pełnym wymiarze, odbywa się do wieku 15 lat i obejmuje sześć lat kształcenia w szkole podstawowej (przy czym w wyjątkowych wypadkach może trwać siedem, osiem lub dziewięć lat) oraz co najmniej dwa pierwsze lata kształcenia w pełnym wymiarze w szkole średniej. Obowiązkiem szkolnym nie są w żadnym wypadku objęte osoby w wieku powyżej 16 lat. Po ukończeniu kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze rozpoczyna się kształcenie obowiązkowe w niepełnym wymiarze. Obowiązek nauki można wypełniać w formie kształcenia w pełnym wymiarze w szkole średniej lub zgodnie z planem zajęć o zmniejszonej liczbie godzin (w niepełnym wymiarze), bądź w ramach programu, który uznaje się za spełniający wymogi obowiązku nauki. Osoba niepełnoletnia może również wypełniać obowiązek nauki kształcąc się w domu, jeżeli jest to zgodne z warunkami określonymi przez rząd.

Sześć lat kształcenia objęte obowiązkiem szkolnym to:

1. Szkoła podstawowa – wiek: 6–12 lat.
2. Szkolnictwo średnie – wiek: 12–15/16 lub do 18 lat.

Sześć lat kształcenia w szkole podstawowej jest podzielone na trzy dwuletnie etapy. W ramach kształcenia w szkole średniej wyodrębniono również trzy dwuletnie etapy.

Nauka w szkole podstawowej rozpoczyna się we wrześniu roku kalendarzowego, w którym dzieci osiągną wiek 6 lat. Nie obowiązują żadne specjalne warunki przyjęć. Do szkoły średniej dzieci wstępują na ogół w wieku 12 lat. Warunkiem przyjęcia do I klasy szkoły średniej jest posiadanie świadectwa

ukończenia szkoły podstawowej (*certificat d'études de base, CEB*). Rodzice mogą sami wybrać dla swego dziecka zarówno szkołę podstawową, jak i średnią. Kształcenie obowiązkowe jest bezpłatne, a koszty niektórych pomocy szkolnych pokrywają organizatorzy kształcenia. Rodzice ponoszą jednakże pewne wydatki, m.in. koszty wstępu na basen, koszty związane z imprezami kulturalnymi i sportowymi itp.

WSPÓLNOTA NIEMIECKOJĘZYCZNA (JĘZYK NIEMIECKI)

W obszarze Wspólnoty niemieckojęzycznej kształcenie w pełnym wymiarze jest obowiązkowe w wieku od 6 do 15 lub 16 lat. Następnie nauka jest obowiązkowa do czasu ukończenia 18 lat. Uczniowie, którzy nie ukończyli pierwszych dwóch klas szkoły średniej do czasu ukończenia 15 lat, obowiązkowo kształcą się w pełnym wymiarze co najmniej do czasu ukończenia 16 lat.

Szczeble kształcenia objęte obowiązkiem szkolnym to:

1. Szkoła podstawowa (*Primarschule*) – wiek: 6–12 lat.
2. Szkoła średnia (*Sekundarschule*) – wiek: 12–16 lub 18 lat.

Sześcioletnia szkoła podstawowa jest podzielona na dwuletnie etapy, przy czym klasy mogą być pogrupowane w sposób odbiegający od tego podziału. Szkoła średnia jest również podzielona na trzy dwuletnie etapy.

Nauka w szkole podstawowej rozpoczyna się zwykle we wrześniu tego roku, w którym przypadają szóste urodziny dziecka. Nie obowiązują specjalne kryteria przyjęć. Do szkoły średniej przyjmuje się przeważnie dzieci w wieku 12 lat, a warunkiem przyjęcia jest zwykle posiadanie świadectwa ukończenia szkoły podstawowej (*Abschlusszeugnis der Grundschule*). Kształcenie jest bezpłatne.

BUŁGARIA

Kształcenie jest obowiązkowe dla dzieci i młodzieży w wieku od 6 lub 7 lat (zgodnie z decyzją rodziców), trwa do 16 roku życia i kończy się w szkole średniej II stopnia.

Szczeble kształcenia objęte obowiązkiem szkolnym to:

1. Szkoła podstawowa (*Начално училище*) – wiek: 6/7–9/10 lat.
2. Szkoła średnia ogólnokształcąca I stopnia (*Прогимназия*) – wiek: 10/11–14/15 lat.
3. Szkoły techniczne/zawodowe (*Професионално технически училища*) – wiek: 10/11–13/14 lat.
4. Szkoły średnie II stopnia – wiek: 14/15–17/18 lat.

Kształcenie obowiązkowe na poziomie obejmującym szkołę podstawową, tj. klasy I–IV, i szkołę średnią I stopnia, tj. klasy V–VIII, jest bezpłatne we wszystkich szkołach z wyjątkiem prywatnych.

CYPR

Obowiązek szkolny wynosi 10 lat i obejmuje uczniów od 5 do 15 roku życia.

Szczeble kształcenia objęte obowiązkiem szkolnym to:

1. Szkoła podstawowa (*Dimotiko Scholio*) – wiek: od 5 lat 8 miesięcy do 11 lat 8 miesięcy.

2. Szkoła średnia ogólnokształcąca I stopnia (*Gymnasio*) – wiek: od 11 lat 8 miesięcy do 15 lat.

Jedynym kryterium przyjęć do szkoły obowiązkowej jest wiek ucznia. Kształcenie w szkołach publicznych jest bezpłatne dla wszystkich uczniów. Podstawą przyjęcia do *Gymnasia* jest świadectwo ukończenia szkoły podstawowej.

CZECHY

Obowiązek szkolny trwa 9 lat i obejmuje uczniów w wieku od 6 do 15 roku życia. Wszyscy uczniowie rozpoczynają naukę w szkole powszechnej (*základní škola*), a w drugim etapie mogą uczęszczać do *gymnázium*.

Szczeble kształcenia objęte obowiązkiem szkolnym to:

1. Szkoła podstawowa i średnia I stopnia (*Základní škola*) – wiek: I etap 6–10 lat; II etap 11–15 lat.
2. Szkoła średnia ogólnokształcąca I stopnia (*Gymnázium*) – wiek: od 11 do 13–15 roku życia.

Szkoły są zrejonizowane, ale rodzice mają prawo wybrać dowolną szkołę. Uczniowie mogą przejść z *základní škola* po ukończeniu V klasy do ośmioletniego *gymnázium* lub po ukończeniu VII klasy do sześcioletniego *gymnázium*, pod warunkiem zdania egzaminu wstępnego, przeprowadzanego przez szkołę. W *gymnázium* kształcą się niecałe 10% odpowiedniej grupy wiekowej uczniów.

DANIA

Obowiązek szkolny trwa 10 lat. Kształcenie jest obowiązkowe w wieku od 6 do 16 lat. Większość szkół *Folkeskole* prowadzi nieobowiązkową klasę zerową, a wiele również nieobowiązkową klasę X.

Szczeble kształcenia objęte obowiązkiem szkolnym to szkoła podstawowa i średnia I stopnia (*Folkeskole*) – wiek: od 6 do 16/17 roku życia

Dzieci rozpoczynają kształcenie obowiązkowe w sierpniu tego roku kalendarzowego, w którym przypadają ich szóste urodziny. Rodzice mogą wybrać dowolną szkołę na terenie swojej gminy. Kształcenie w *folkeskole* jest bezpłatne.

ESTONIA

Obowiązek szkolny trwa 10 lat. Kształcenie jest obowiązkowe od 7 roku życia do czasu ukończenia szkoły podstawowej i średniej I stopnia lub do osiągnięcia wieku 17 lat.

Szczeble kształcenia objęte obowiązkiem szkolnym to szkoła podstawowa i średnia I stopnia (*Põhiharidus*) – wiek: 7–15 lat

Naukę w szkole rozpoczynają obowiązkowo dzieci, które osiągnęły wiek 7 lat przed 1 października danego roku. Samorządy lokalne są zobowiązane zagwarantować miejsce w szkole każdemu dziecku. Szkoły muszą zapewnić miejsca dla wszystkich dzieci w swoim rejonie. Rodzice mogą zapisać swoje dziecko do dowolnej szkoły, jeśli jest w niej miejsce. Kształcenie obowiązkowe jest bezpłatne.

FINLANDIA

Obowiązek szkolny trwa w Finlandii 9 lat. Kształcenie jest obowiązkowe od 7 do 16 roku życia.

Szczegółowe kształcenie objęte obowiązkiem szkolnym to:

1. Szkoła powszechna klasy I–VI (*Peruskoulu*) – wiek: 7–12 lat.
2. Szkoła powszechna klasy VII–IX (*Grundskola*) – wiek: od 13 do 16 roku życia.

Ustawa o kształceniu obowiązkowym (628/1998) w Finlandii, która weszła w życie 1 stycznia 1999 r., nie wyodrębnia już w szkole powszechnej etapu niższego i wyższego. W ustawie stwierdza się jedynie, że kształcenie obowiązkowe trwa dziewięć lat oraz że zajęcia dydaktyczne są na ogół prowadzone przez wychowawców klas w klasach I–VI i przez nauczycieli przedmiotu w klasach VII–IX.

Uczniowie muszą rozpocząć kształcenie obowiązkowe w roku, w którym przypadają im siódme urodziny. Około 1% rozpoczyna naukę w szkole wcześniej, wymaga to jednak zaświadczenia potwierdzającego dojrzałość szkolną dziecka. Kształcenie obowiązkowe jest w całości bezpłatne. Władze lokalne przydzielają każdemu dziecku miejsce w szkole znajdującej się w pobliżu jego miejsca zamieszkania, ale rodzice mogą wybrać szkołę powszechną zgodnie ze swymi preferencjami.

FRANCJA

Obowiązek szkolny trwa 10 lat. Kształcenie jest obowiązkowe dla uczniów wieku od 6 do 16 lat.

Szczegółowe kształcenie objęte obowiązkiem szkolnym to:

1. Szkoła elementarna (*école élémentaire*) – wiek: od 6 do 11 roku życia.
2. Szkoła średnia I stopnia (*collège*) – wiek: od 11 do 15 roku życia.
3. Szkoła średnia II stopnia (*lycée*): na ogół w wieku 15 lat uczniowie wstępują do liceum ogólnokształcącego i technicznego (*lycée d'enseignement général et technologique*) lub liceum zawodowego (*lycée professionnel*), w którym rozpoczynają piąty rok nauki w szkole średniej (*classe de seconde*). W momencie ukończenia tej klasy osiągną wiek odpowiadający zakończeniu obowiązku szkolnego. Dalsza edukacja nie jest obowiązkowa.

Rekrutacja uczniów do szkół państwowych odbywa się zgodnie z zasadą rejonizacji. Uczniów zapisuje się na ogół do *école élémentaire*, *collège* i *lycée* w rejonie, w którym mieszkają ich rodzice. Kształcenie w szkołach państwowych jest bezpłatne. Rodzice mogą również zapisać swoje dziecko do dowolnej szkoły prywatnej pod warunkiem, że są w niej wolne miejsca. Opłaty w szkołach, które zawarły z państwem umowę na dofinansowanie, nie są zbyt wysokie, ponieważ placówki te otrzymują od państwa znaczne wsparcie finansowe.

GRECJA

Obowiązek szkolny trwa 10 lat. Kształcenie jest obowiązkowe dla uczniów w wieku od 5 do 15 lat.

Szczegółowe kształcenie objęte obowiązkiem szkolnym to:

1. Przedszkole (*Nipiagogeio*) – wiek: od 3 lub 4 do 5 lub 6 roku życia

2. Szkoła podstawowa (*Dimotiko scholio*) – wiek: 5–12 rok życia.
3. Szkoła średnia I stopnia (*Gymnasio*) – wiek: 12–15 rok życia.

Edukacja przedszkolna trwa dwa lata, od wieku 3 lub 4 do 5 lub 6 lat, i jest prowadzona w przedszkolach, które stanowią samodzielne placówki lub część szkoły podstawowej. Do państwowych szkół podstawowych i średnich przyjmuje się wyłącznie uczniów mieszkających w rejonie szkoły. Do szkół średnich I stopnia uczniów przyjmuje się automatycznie, po ukończeniu przez nich szkoły podstawowej. We wszystkich państwowych szkołach podstawowych i średnich kształcenie jest bezpłatne.

HISZPANIA

Obowiązek szkolny trwa 10 lat. Kształcenie jest obowiązkowe dla uczniów w wieku od 6 do 16 roku życia.

Szczegółowe kształcenie objęte obowiązkiem szkolnym to:

1. Szkoła podstawowa – wiek: 6–12 lat.
2. Szkoła średnia I stopnia – wiek: 12–16 lat.

Kształcenie obowiązkowe dzieli się na dwa poziomy: kształcenie na poziomie podstawowym, składające się z trzech dwuletnich etapów, oraz kształcenie na poziomie średnim I stopnia, trwające cztery lata.

Naukę w szkole podstawowej mogą rozpocząć dzieci, które ukończyły 6 lat. W przypadku gdy liczba kandydatów jest większa niż liczba miejsc, stosuje się określone kryteria przyjęć (dochód w rodzinie, rejon szkoły i rodzeństwo w szkole). Przejście ze szkoły podstawowej do szkoły średniej I stopnia odbywa się automatycznie. Kształcenie obowiązkowe jest bezpłatne zarówno w placówkach publicznych, jak i placówkach prywatnych finansowanych ze środków publicznych.

HOLANDIA

Kształcenie jest obowiązkowe dla uczniów w wieku od 5 do 18 roku życia. Obowiązek szkolny trwa ogółem 13 lat. Każde dziecko obowiązkowo uczęszcza do szkoły w pełnym wymiarze od pierwszego szkolnego dnia miesiąca następującego po jego piątym urodzinach. Dzieci muszą kształcić się w szkole w pełnym wymiarze przez 12 pełnych lat szkolnych i w każdym przypadku do końca roku szkolnego, w którym kończą 16 lat. Następnie powyższy obowiązek jest uzupełniony obowiązkiem w niepełnym wymiarze w placówce prowadzącej kształcenie w ramach obowiązku nauki co najmniej dwa razy w tygodniu przez kolejny rok. Młodzi ludzie, którzy odbywają kształcenie praktyczne na podstawie odpowiedniej umowy w określonym sektorze zatrudnienia, uczęszczają na zajęcia raz w tygodniu w ramach urlopu szkoleniowego i pracują w pozostałe dni tygodnia.

Szczegółowe kształcenie objęte obowiązkiem szkolnym to:

1. Szkolnictwo podstawowe (*Primair onderwijs*) – wiek: 5–12 lat.
2. Szkolnictwo średnie (*Voortgezet onderwijs*):
 - Szkoły średnie przygotowujące do podjęcia studiów wyższych (*Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs – VWO*) – wiek: 12–18 lat,

- Szkoły średnie prowadzące kształcenie ogólne na wyższym etapie (*Hoger algemeen voortgezet onderwijs – HAVO*) – wiek: 12–17 lat,
- Szkoły średnie prowadzące kształcenie przedzawodowe (*Vorbereidend middelbaar beroepsonderwijs – VMBO*) – wiek: 12–16,
- Szkoły średnie prowadzące kształcenie specjalne (*Speciaal voortgezet onderwijs*) – wiek: 12–18/20 lat.

Do szkoły podstawowej przyjmuje się dzieci w wieku co najmniej 4 lat. Kształcenie w szkole podstawowej jest bezpłatne. Do szkoły średniej przyjmuje się uczniów po ukończeniu szkoły podstawowej lub specjalnej szkoły podstawowej, na ogół w wieku 12 lat. Decyzje w sprawie przyjęcia do szkoły VMBO, HAVO lub VWO podejmuje organ prowadzący (zarząd szkoły), który może powołać komisję rekrutacyjną, aby podejmowała takie decyzje w jego imieniu. Komisja rekrutacyjna składa się z dyrektora i jednego lub kilku nauczycieli z danej szkoły. W jej skład mogą także wchodzić dyrektorzy i nauczyciele ze szkół podstawowych. Dyrektor szkoły podstawowej ucznia ma obowiązek przygotować raport oceniający jego zdolności do nauki i poziom osiągnięć. Rekrutacja do szkół VMBO, HAVO i VWO odbywa się na podstawie oceny predyspozycji uczniów. W tym celu najczęściej w ostatniej klasie szkoły podstawowej przeprowadza się centralnie opracowane sprawdziany, które pozwalają ocenić poziom wiedzy i umiejętności uczniów

IRLANDIA

Obowiązek szkolny trwa 10 lat. Kształcenie jest obowiązkowe dla uczniów w wieku od 6 do 16 roku życia.

Szczeble kształcenia objęte obowiązkiem szkolnym to:

1. Szkoła podstawowa – wiek: 6–12 lat.
2. Szkoły ogólnokształcące lub zawodowe o różnym profilu kształcenia (Community school, Comprehensive school, Vocational school, Voluntary secondary school) – wiek: 12–16 lat.

W Irlandii do szkoły przyjmuje się dzieci w wieku od 4 lat (choć kształcenie obowiązkowe rozpoczyna się dopiero w wieku 6 lat). Po ukończeniu szkoły podstawowej (w wieku 12 lat) uczniowie rozpoczynają naukę w pierwszym cyklu (*junior cycle*) szkoły średniej. Rodzice mogą wybrać szkołę. Kształcenie jest bezpłatne we wszystkich szkołach z wyjątkiem szkół finansowanych ze środków prywatnych.

LITWA

Obowiązek szkolny trwa 9 lat. Kształcenie jest obowiązkowe dla uczniów w wieku od 7 do 16 roku życia.

Szczeble kształcenia objęte obowiązkiem szkolnym to:

1. Szkoła podstawowa (*Pradinė mokykla*) – wiek: 7–10 lat.
2. Szkolnictwo średnie:
 - Szkoła ogólnokształcąca średnia I stopnia (*Pagrindinė mokykla*) – wiek: 10–17 lat.
 - Szkoła ogólnokształcąca średnia I stopnia (*Gimnazija*) – wiek: 15–17 lat.
 - Szkoła zawodowa średnia I stopnia (*Profesinė mokykla*) – wiek: 15–17 lat.
 - Szkoła ogólnokształcąca średnia I stopnia – wiek: od 11/12 do 22 roku życia.

Kształcenie w publicznych szkołach podstawowych i średnich I stopnia jest bezpłatne. Niektóre *Gimnazija* przeprowadzają selekcję na podstawie ustalonych wymogów, określających przedział ocen kwalifikujących z poszczególnych przedmiotów i z uwzględnieniem np. specjalnych potrzeb edukacyjnych.

LUKSEMBURG

Obowiązek szkolny trwa 11 lat. Kształcenie jest obowiązkowe dla uczniów w wieku od 4 do 15 roku życia.

Szczeble kształcenia objęte obowiązkiem szkolnym to:

1. Przedszkole (*Spillschoul*) – wiek: 4–6 lat.
2. Szkoła podstawowa (*Enseignement fondamental cycle 2, 3, 4*) – wiek: 6–12 lat.
3. Szkoła średnia (*Lycée*) – wiek: 12–15 lat.

Do placówek przedszkolnych przyjmuje się dzieci, które do 1 września danego roku ukończyły 4 lata. Dzieci przyjmowane do szkoły podstawowej muszą mieć ukończone 6 lat. Przyjęcie do szkoły średniej wymaga pozytywnej opinii wydawanej na zakończenie szkoły podstawowej. Uczniowie placówek przedszkolnych i szkół podstawowych uczęszczają obowiązkowo do placówki w swym rejonie, w pobliżu miejsca zamieszkania. Na poziomie średnim nie istnieją ograniczenia dotyczące wyboru szkoły ani formalnych procedur przyjęć. Kształcenie we wszystkich państwowych placówkach przedszkolnych oraz szkołach podstawowych i średnich jest bezpłatne.

ŁOTWA

Obowiązek szkolny trwa 11 lat. Kształcenie jest obowiązkowe dla uczniów w wieku od 5 do 16 roku życia.

Szczeble kształcenia objęte obowiązkiem szkolnym to:

1. *Pirmsskolas* (przedszkola, centra konsultacyjne) – wiek: 5–7 lat.
2. *Sākumskolas* (I etap kształcenia obowiązkowego) – wiek: 7–16 lat.
3. *Pamatskolas* (pełny cykl kształcenia obowiązkowego) – wiek: 3–16 lat.
4. *Vidusskolas* (pełny cykl kształcenia obowiązkowego – szkoły te prowadzą nie tylko kształcenie obowiązkowe, ale również kształcenie na poziomie średnim II stopnia – wiek: 16–19 lat.

Uczniowie, którzy nie odbyli pełnego cyklu kształcenia obowiązkowego, mogą również ukończyć ten cykl w niektórych szkołach zawodowych.

Dzieci są obowiązkowo zapisywane przez rodziców do wybranej placówki po osiągnięciu wieku 5 lat, przy czym każde dziecko ma prawo uczęszczać do szkoły położonej najbliżej swego miejsca zamieszkania. W szkołach publicznych kształcenie jest bezpłatne dla wszystkich uczniów. Publiczne placówki edukacyjne prowadzące kształcenie obowiązkowe nie mogą przeprowadzać sprawdzianów wstępnych.

MALTA

Obowiązek szkolny trwa 11 lat. Kształcenie jest obowiązkowe dla uczniów w wieku od 5 do 16 roku życia.

Szczeble kształcenia objęte obowiązkiem szkolnym to:

1. Szkoła podstawowa (*Primary school*) – wiek: 5–11 lat.
2. Szkoła średnia (*Junior Lyceums, secondary schools, Boys'/Girls' Schools*) – wiek: 11–16 lat.

W sektorze państwowym kształcenie na poziomie średnim prowadzą trzy rodzaje szkół: *Junior Lyceums* (prowadzące kształcenie ogólne na wyższym poziomie niż w szkołach średnich), *secondary schools* (szkoły średnie) oraz *Boys'/Girls' Schools* (szkoły dla chłopców/dziewcząt prowadzące kształcenie ogólne dla uczniów, którzy nie uzyskują odpowiednich wyników).

Państwowe szkoły podstawowe istnieją praktycznie w każdym mieście i każdej wsi, natomiast państwowe szkoły średnie funkcjonują na szczeblu regionalnym, a ich uczniowie rekrutują się z szeregu szkół podstawowych. Rodzice mieszkający w danej miejscowości wysyłają swoje dzieci do miejscowej szkoły podstawowej. Po ukończeniu szkoły podstawowej uczniowie przechodzą do szkoły średniej. Przyjęcie do *Junior Lyceum* jest uzależnione od dobrego opanowania pięciu przedmiotów. Z pięciu przedmiotów bowiem organizuje się ogólnokrajowe egzaminy wstępne, a warunkiem przyjęcia do *Junior Lyceum* jest uzyskanie pozytywnych wyników ze wszystkich tych przedmiotów. Uczniowie, którzy nie uzyskali odpowiednich wyników, przechodzą do szkół *Boys'/Girls' Schools* dla chłopców/dziewcząt. Do szkół średnich przyjmuje się zgodnie z zasadą rejonizacji – rejon szkoły średniej obejmuje grupę położonych w okolicy szkół podstawowych.

NIEMCY

W Niemczech długość trwania obowiązku szkolnego zależy od landu i rodzaju kształcenia. Kształcenie w pełnym wymiarze jest obowiązkowe dla uczniów od 6 do 15 lub 16 roku życia, a kształcenie w niepełnym wymiarze obowiązuje od 6 do 18 roku życia.

Obowiązek szkolny obejmuje następujące szczeble kształcenia:

1. Szkoła podstawowa (*Grundschule*) – wiek 6–10 lat (6–12, Berlin i Brandenburgia);
2. Szkoły średnie I stopnia (*Orientierungsstufe* – faza „orientacji” w różnych rodzajach szkół lub jako odrębna jednostka organizacyjna) – wiek: 10–12 lat;
3. Szkoły średnie I stopnia (*Gymnasium, Realschule, Hauptschule, Gesamtschule* (rodzaje szkół prowadzące kilka cykli kształcenia) – wiek: 10/12–15/16 lat;
4. Szkoły średnie II stopnia – wiek od 15/16 do 18/19 lat.

Na ogół dzieci przyjmuje się do *Grundschule* od 6 lat. Dzieci objęte obowiązkiem nauki szkolnej wступują do jednokowej dla wszystkich lokalnej szkoły podstawowej. Przejście ze szkoły podstawowej do jednej z kilku rodzajów szkół średnich odbywa się zgodnie z różnymi przepisami, zależnie od ustawodawstwa danego Landu. O wyborze szkoły średniej I stopnia decydują rodzice, na podstawie oceny dokonanej przez szkołę podstawową. Przyjęcie do różnych szkół średnich może być uzależnione od wyników w nauce i/lub decyzji władz edukacyjnych. Kształcenie obowiązkowe jest w całości bezpłatne.

PORTUGALIA

Obowiązek szkolny trwa 9 lat. Kształcenie jest obowiązkowe dla uczniów w wieku od 6 do 15 roku życia. Uczniowie, którzy osiągnęli limit wieku kształcenia obowiązkowego (15 lat), a nie ukończyli z pozytywnymi ocenami ostatniej klasy w III cyklu, mogą kontynuować kształcenie obowiązkowe w ramach kształcenia dorosłych (*Educação recorrente*).

Szczeble kształcenia objęte obowiązkiem szkolnym to dziewięcioletnia szkoła podstawowa (*Ensino básico*) obejmująca poziom podstawowy i średni I stopnia podzielone na trzy cykle:

- I cykl – wiek: 6–10 rok życia.
- II cykl – wiek: 10–12 rok życia.
- III cykl – wiek: 12–15 rok życia.

Uczniowie, którzy osiągają wiek 6 lat do 15 września, obowiązkowo zapisuje się do I klasy w tym samym roku kalendarzowym. Kształcenie w ramach I cyklu mogą również rozpocząć dzieci, które ukończą 6 lat w okresie między 16 września a 31 grudnia, pod warunkiem, że w corocznym terminie zapisów ich rodzice lub opiekunowie złożą podanie do szkoły położonej najbliżej ich miejsca zamieszkania (lub miejsca pracy). Nauka w szkołach państwowych jest bezpłatna.

RUMUNIA

Obowiązek szkolny trwa 10 lat. Kształcenie jest obowiązkowe dla uczniów w wieku od 6 do 16 roku życia.

Szczeble kształcenia objęte obowiązkiem szkolnym to:

1. Szkoła podstawowa (*Școală primară*) – wiek: 6–10 lat.
2. Szkoła średnia ogólnokształcąca I stopnia – I etap (*Gimnaziu*) – wiek: 10–14 lat.
3. Szkoła średnia ogólnokształcąca I stopnia – II etap (*Liceu – ciclul interior*) – wiek: 14–16 lat lub szkoła średnia zawodowa I stopnia (*Școală de Arte și Meserii*) – wiek: 14–16 lat.

Kształcenie obowiązkowe podzielone jest na trzy etapy: szkoła podstawowa (4 lata), I etap szkoły średniej I stopnia – kształcenie ogólne (4 lata) i II etap szkoły średniej I stopnia, w ramach którego prowadzi się kształcenie ogólne, profilowane lub zawodowe (2 lata).

Po ukończeniu *Școală primară* i *Gimnaziu* uczniowie mogą kontynuować naukę w ramach niższego cyklu *Liceu*, w którym prowadzi się kształcenie ogólne, a program obejmuje elementy przygotowujące do wyboru profilu/specjalizacji w szkole średniej II stopnia, lub w *Școală de Arte și Meserii* (szkole sztuk pięknych i rzemiosła), w której prowadzi się kształcenie zawodowe przygotowujące do podjęcia pracy w różnych zawodach.

SŁOWACJA

Obowiązek szkolny trwa 10 lat. Kształcenie jest obowiązkowe dla uczniów w wieku od 6 do 16 roku życia.

Szczeble kształcenia objęte obowiązkiem szkolnym to:

1. Szkoła podstawowa (*Základná škola*):
 - I etap (klasy I–IV) – wiek: 6–9 lat,
 - II etap (klasy V–IX), wiek: 10–14/15 lat.

2. Szkoła średnia I stopnia (*Gymnázium*) – czas trwania w zależności wyboru toku nauczania; kształcenie ogólne na poziomie średnim I stopnia lub pierwszy i drugi rok kształcenia na poziomie średnim II stopnia – wiek: od 10 do 12 lub 14/15/16 roku życia.
3. Szkoła zawodowa średnia I stopnia (*Stredná odborná škola*) (kształcenie zawodowe na poziomie średnim I stopnia i/lub pierwszy i drugi rok kształcenia zawodowego na poziomie średnim II stopnia) – wiek: od 10 do 15/16 roku życia.
4. Szkoła zawodowa średnia II stopnia (*Stredné odborné učilište*) – wiek: od 15 do 16 roku życia.
5. Szkoła zawodowa (*Učilište*) – wiek od 15 do 16 roku życia. Kształcenie obowiązkowe jest bezpłatne, a jedyne kryterium przyjęć stanowi wiek ucznia. Warunkiem przyjęcia do 6- lub 8-letniego *Gymnázium* (w wieku 10, 12 lat) jest ukończenie IV lub VI klasy szkoły podstawowej i zdanie egzaminu wstępnego.

SŁOWENIA

Obowiązek szkolny trwa 10 lat. Kształcenie jest obowiązkowe dla uczniów w wieku od 6 do 16 roku życia.

Obowiązkiem szkolnym objęta jest jednolita 9-letnia struktura obejmująca szkołę podstawową i średnią I stopnia (*Osnovna šola*), która składa się na:

- I cykl (klasy I–III) – wiek: 6–8 lat,
- II cykl (klasy IV–VI) – wiek: 9–11 lat,
- III cykl (klasy VII–IX) – wiek: 12–14 lat.

Dzieci rozpoczynają kształcenie obowiązkowe w roku kalendarzowym, w którym kończą 6 lat. Zgodnie z przepisami rodzice mają obowiązek i prawo wybrania szkoły publicznej lub prywatnej, bądź podjęcia decyzji o nauce w domu. Szkoła usytuowana w danym okręgu szkolnym jest zobowiązana przyjąć dzieci zamieszkałe na tym terenie, ale rodzice mogą wybrać inną placówkę, pod warunkiem wyrażenia przez nią zgody.

Ukończenie *Osnovna šola* umożliwia uczniom przejście do wybranej szkoły średniej II stopnia. Uczniowie, którzy spełnili określony w przepisach wymóg dotyczący kształcenia obowiązkowego i ukończyli co najmniej siedem klas w 9-letniej szkole elementarnej, mogą kontynuować naukę w ramach krótkiego cyklu kształcenia zawodowego.

SZWECJA

Obowiązek szkolny wynosi 9 lat. Kształcenie jest obowiązkowe dla uczniów w wieku od 7 do 16 roku życia.

Obowiązkiem szkolnym objęta jest jednolita 9-letnia szkoła podstawowa i średnia I stopnia (*Grundskola*). Uczęszczają do niej uczniowie w wieku 7–16 rok życia. Istnieje możliwość rozpoczęcia nauki w szkole w wieku 6 lub 7 lat.

O wyborze szkoły decydują rodzice, ale w szkołach, w których liczba kandydatów przekracza liczbę miejsc, pierwszeństwo mają uczniowie mieszkający w pobliżu. Kształcenie we wszystkich szkołach jest bezpłatne.

WĘGRY

Obowiązek szkolny trwa 13 lat. Kształcenie jest obowiązkowe dla uczniów w wieku od 5 do czasu osiągnięcia wieku 18 lat. Kształcenie zawodowe można rozpocząć dopiero w wieku 16 lat po zdobyciu wykształcenia ogólnego.

Szczegółowe kształcenia objęte obowiązkiem szkolnym to:

1. Przedszkole (tylko klasa zerowa) (*Óvoda*) – wiek: 5–6/7 lat.
2. Szkoła podstawowa i średnia I stopnia (*Általános iskola*) – wiek: 6/7–14 lat:
 - I cykl – wiek: 6–10 lat,
 - II cykl – wiek: 10–14 lat.
3. Szkoła ogólnokształcąca średnia I i II stopnia (*Gimnázium*) – wiek: od 10/12/14 do 18/19 lat.
4. Szkoła średnia zawodowa (*Szakközépiskola*) – wiek: od 14 do 18/19/20 lat.
5. Szkoły zawodowe (*Szakiskola*) – wiek: od 14 do 18/19/20 lat.

Przepisy zobowiązują do prowadzenia bezpłatnego kształcenia obowiązkowego, ale szkoły prywatne mogą pobierać opłaty. Warunkiem przyjęcia do szkoły podstawowej jest posiadanie zaświadczenia o dojrzałości szkolnej dziecka. Szkoły mają obowiązek przyjęcia wszystkich spełniających warunki dzieci, które mieszkają w danym rejonie, ale rodzice mogą starać się o przyjęcie dziecka do dowolnej szkoły. Przyjęcia do szkół średnich odbywają się w drodze postępowania kwalifikacyjnego przeprowadzanego przez szkoły zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Edukacji.

WIELKA BRYTANIA

Struktura organizacyjna systemu szkolnego Wielkiej Brytanii nie jest jednolita. Struktury oświatowe Anglii i Walii są relatywnie podobne, natomiast systemy szkolne Szkocji i Irlandii Północnej regulowane są odrębnymi ustawami. Występują w nich inne typy szkół, inne programy i odmienne organizacje pracy szkolnej.

SZKOCJA

Obowiązek szkolny w Szkocji wynosi 11 lat i obejmuje dzieci oraz młodzież w wieku od 5 do 16 roku życia.

Obowiązek szkolny realizowany jest w ramach następujących szczebli kształcenia:

1. Szkoła podstawowa (*Primary school*) – wiek: 5–11 lat.
2. Szkoła średnia I stopnia (*Secondary school*) – wiek: 12–16 lat.

ANGLIA, WALIA I IRLANDIA PÓŁNOCNA

W Anglii i Walii kształcenie jest obowiązkowe dla uczniów w wieku od 5 do 16 lat, ale wiele dzieci rozpoczyna naukę już w klasie zerowej szkoły podstawowej w wieku 4 lat. W Irlandii Północnej obowiązek szkolny rozpoczyna się w wieku 4 lat i trwa do 16 roku życia.

Obowiązek szkolny obejmuje następujące szczeble kształcenia:

1. Szkolnictwo podstawowe (*Primary education*) – wiek: 5–11 lat (Anglia/Walia), wiek: 4–11 lat (Irlandia Północna).
2. Szkolnictwo średnie I stopnia (*Secondary education*) – wiek: 11–16 lat.

Większość uczniów przechodzi ze szkoły podstawowej (*Primary school*) do szkoły średniej (*Secondary school*) w wieku 11 lat, choć w niektórych regionach Anglii uczniowie uczęszczają do *middle school* w wieku, odpowiednio – od 8 lub 9 roku życia do 12 lub 13 roku życia. Wiele szkół średnich I stopnia prowadzi również kształcenie na poziomie średnim II stopnia dla uczniów będących w wieku powyżej 16 lat.

WŁOCHY

Obowiązek szkolny wynosi 10 lat i obejmuje uczniów w wieku od 6 do 16 roku życia.

Szczeble kształcenia objęte obowiązkiem szkolnym to:

1. Szkoła podstawowa (*Scuola primaria*): wiek: 6–11 lat.
2. Szkoła średnia I stopnia (*Scuola secondaria di I grado*): wiek: 11–16 lat.

Do obowiązkowej szkoły podstawowej przyjmuje się dzieci, które osiągnęły wiek 6 lat do 31 sierpnia przed rozpoczęciem danego roku szkolnego. Do *Scuola secondaria di I grado* przyjmuje się dzieci, które ukończyły szkołę podstawową. Dzieci uczęszczają na ogół do najbliższej szkoły w swoim rejonie. Kształcenie obowiązkowe jest bezpłatne.

TENDENCJE W SZKOLNICTWIE OBOWIĄZKOWYM¹⁰

WYDŁUŻANIE OKRESU OBOWIĄZKU SZKOLNEGO

W latach 2004–2009 władze oświatowe państw Unii Europejskiej podjęły i zrealizowały ważne reformy związane z wydłużeniem okresu trwania kształcenia obowiązkowego do lat 10. Wśród państw reformujących długości obowiązkowego szkolnego znalazły się:

- Polska, gdzie od roku 2004/05 dzieci 6-letnie odbywają obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne w przedszkolach lub w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych.
- Cypr, gdzie obowiązek nauki rozszerzono w roku 2004/05 na dzieci 5-letnie, które realizują go w formach wychowania przedszkolnego.
- Dania, gdzie w roku 2008/09 obowiązkową nauką objęto dzieci 6-letnie, które realizują ten obowiązek w formach wychowania przedszkolnego.

¹⁰ <http://www.eurydice.org.pl/files/KD2009.pdf>

Tabela 1. Długość obowiązku szkolnego w państwach członkowskich Unii Europejskiej

KRAJ	OBOWIĄZEK SZKOLNY	
	Przedział wiekowy wiek ucznia	Czas trwania lata
AUSTRIA	6–15	9
BELGIA	6–15	9+(3)*
BUŁGARIA	7–16	9
CYPR	5–15	10
CZECHY	6–15	9
DANIA	6–16	10
ESTONIA	7–17	10
FINLANDIA	7–16	9
FRANCJA	6–16	10
GRECJA	5–15	10
HISZPANIA	6–16	10
HOLANDIA	5–18	13
IRLANDIA	6–16	10
LITWA	7–16	9
LUKSEMBURG	4–15	11
ŁOTWA	5–16	11
MALTA	5–16	11
NIEMCY	6–16	10+(3)
POLSKA	6–16	10+(2)
PORTUGALIA	6–15	9
RUMUNIA	6–16	10
SŁOWACJA	6–16	10
SŁOWENIA	6–15	9
SZWECJA	7–16	9
WĘGRY	5–18	13
WIELKA BRYTANIA (Anglia, Walia, Irlandia Płn.)	4–16	12
Szkocja	5–16	11
WŁOCHY	6–16	10

* W nawiasach wskazano długość obowiązkowego kształcenia w niepełnym wymiarze czasu czyli obowiązek nauki.

Źródło: http://www.eurydice.org.pl/files/108_8_pages_B1_PL_A4.pdf

WZROST LICZBY CZTEROLETKÓW UCZĘSZCZAJĄCYCH DO PLACÓWEK EDUKACYJNYCH

W Unii Europejskiej obserwujemy tendencję wzrostu liczby dzieci czteroletnich uczęszczających do placówek edukacyjnych. Uczęszczanie do placówek wychowania przedszkolnego przeważnie nie jest obowiązkowe (obowiązek kształcenia obejmuje najczęściej dzieci 5 lub 6-letnie) można jednak zaobserwować w Europie ogólny trend polegający na wzroście liczby dzieci czteroletnich uczęszczających do przedszkoli lub – rzadziej – szkół podstawowych.

ZAKOŃCZENIE

Wśród znanych podstawowych zasad polityki oświatowej – jednolitości, obowiązkowości, bezpłatności, publiczności i świeckości – zasada obowiązkowości jest tą, na której szkolnictwo od czterech stuleci buduje powszechność kształcenia młodego pokolenia obywateli. Przymus szkolny – dla jednych zmora młodości, a dla innych idea wykształconego, wykwalifikowanego, mądrego i świadomego społeczeństwa – od wielu lat jest źródłem reform w oświacie bezpośrednio wpływając na przemiany społeczne, związane choćby z problematyką zatrudnienia. Przywiązywanie znaczenia przez elity polityczne do zagadnień związanych z obowiązkiem szkolnym – a zwłaszcza dotyczących jego długości i sposobu realizacji – stanowi

wymierny wskaźnik dalekosiężnej troski o poziom wykształcenia obywateli co może skutkować w przyszłości np. większą mobilnością zawodową społeczeństwa i niskim poziomem bezrobocia. Polityka oświatowa państw Unii Europejskiej od lat charakteryzuje się sukcesywną realizacją idei obejmowania obowiązkiem szkolnym uczniów z jak największej liczby roczników – od najmłodszych aż do pełnoletnich. Najmłodszy realizujący obowiązek szkolny to uczniowie 4/5-letni (np. Cypr, Luksemburg), a najstarsi to uczniowie 17/18-letni (np. Estonia, Holandia). Długość obowiązku szkolnego w poszczególnych krajach członkowskich Unii Europejskiej w pierwszej dekadzie XXI wieku oscyluje od 9 (np. Austria, Portugalia) do 13 lat (np. Holandia, Węgry) i wszystko wskazuje na to, że ta tendencja utrwali się na stałe w ustrojach szkolnych większości krajów.

Zespół redakcyjny:

Grzegorz Gołębiowski (redaktor naczelny), Adrian Grycuk (sekretarz redakcji; tel. +48 22 694 18 66, e-mail: adrian.grycuk@sejm.gov.pl), Dobromir Dziewulak, Piotr Russel, Piotr Chybalski
Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu, ul. Zagórna 3, 00-441 Warszawa

Seria Analizy BAS wydawana jest wyłącznie w wersji elektronicznej.
Więcej informacji na stronie www.bas.sejm.gov.pl w dziale publikacje.
